

Наталія Петрівна Вдова,
практичний психолог
Лозівської гімназії
Лозівської міської ради Харківської області,
м. Лозова

УДК 101.9: 159.22

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ВПЛИВ ПОСМІШКИ НА РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті визначено важливість використання посмішки як унікальної педагогічної техніки для розвитку творчого потенціалу дитини. Акцентовано на тому, що сучасному вчителю необхідно володіти ефективними прийомами організації власної поведінки та впливу на учня. Розвиток творчого потенціалу учнів неможливий без створення комфортної сприятливої атмосфери в закладі загальної середньої освіти.

Ключові слова: посмішка, педагогічна техніка, творчий потенціал, здібності, сприятлива атмосфера.

В статті определена важность использования улыбки как уникальной педагогической техники для развития творческого потенциала ребенка. Внимание акцентируется на том, что современному учителю необходимо владеть эффективными приемами организации собственного поведения и влияния на ученика. Развитие творческого потенциала учеников невозможно без создания комфортной благоприятной атмосферы в учебном заведении.

Ключевые слова: улыбка, педагогическая техника, творческий потенциал, способности, благоприятная атмосфера.

The article defines the importance of using a smile as a unique pedagogical technique for developing the creative potential of a child. Attention is focused on the fact that a modern teacher needs to master effective methods of organizing his own behavior and influence on the student. The development of students' creative potential is impossible without creating a comfortable and favourable atmosphere at school.

Key words: smile, pedagogical technique, creative potential, capabilities, favourable atmosphere.

На сучасному етапі людина все більше усвідомлює, що творчість є важливим елементом особистого щастя і професійного успіху. Творчі люди постійно розвиваються в професійній діяльності – відкривають підприємства, винаходять щось нове, будують, живуть повноцінним життям, зустрічаються з цікавими людьми, мандрують, стають лідерами компаній, оскільки знають, як розв'язувати проблеми та заряджати своєю енергією інших. Зараз нашій країні потрібні люди, які вміють творчо мислити і здатні приймати нестандартні рішення.

У психологічних дослідженнях популярною є думка про те, що здатність до творчості не є винятковим явищем, властивим лише обраним, адже властива всім людям. *Творчість* – це позитивно спрямована діяльність, каталізатор прогресивних змін у суспільстві, культурі. З моменту зародження та становлення освітньої практики навчання особливу увагу приділяють вихованню особистості, яка зможе творчо працювати, самостійно знаходити рішення різних питань. Виховання таких якостей потребує відповідного педа-

гогічного підходу, цілеспрямованого впливу вчителів протягом усього періоду навчання та виховання. Діти мають вчитися самостійно мислити, мати і відстоювати власну думку, відчувати відповідальність за справу. Творча особистість значно краще може адаптуватися до соціальних, побутових і виробничих умов, ефективно їх використовує, вдосконалює та змінює.

Упродовж тривалого часу творчі здібності вважали властивими лише «обранцям долі». Проблема творчості з давніх-давен цікавили Платон, Арістотель, Августин, Гегель, Й. Песталоцці та інші видатні постаті. Більш поглиблене дослідження питань творчості, особливостей творчої діяльності, умов формування творчої особистості розпочалося на межі XIX та XX століть. Значний внесок у дослідження проблем творчості внесли Г. Буш, О. Леонтьєв, К. Пігров, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, О. Тихомиров, П. Якобсон, Л. Яценко. Проблеми розвитку творчого потенціалу дитини і дорослої людини досліджував перший філософ України Г. Сковорода. Він зазначав: «єдність думок, вчинків, слова і діла, розуму та волі

сприяють розвитку всебічно розвиненої, духовної особистості, яка буде наполегливо, творчо працювати в майбутньому». Дослідженню проблеми творчості присвятили свої наукові праці Дж. Гілфорд, Дж. Піаже, З. Фрейд, Е. Торренс.

Метою цієї статті є окреслення важливості використання посмішки як унікальної педагогічної техніки для розвитку творчого потенціалу, мислення учнів.

Однією з головних умов розвитку творчого потенціалу та критичного мислення є створення атмосфери, що сприяє появі нових ідей і думок. Перша сходинка на шляху створення такої атмосфери – це розвиток почуття психологічної захищеності у дітей. Процес творчості посилюється в умовах відсутності критики, оцінювання, елементу обов'язку, стресових ситуацій. До думок, висловлювань учнів учитель має ставитися з повагою. Окрім цього, ми вважаємо, що вчитель має заохочувати дітей у їхніх спробах братися за складні задачі, розвиваючи мотивацію і наполегливість. Учитель фактично виконує роль консультанта і помічника. Відомий український педагог А. Макаренко одним із перших звернув увагу на те, що діти потребують складної тактики і техніки, а вчителю необхідно вміти керувати власним настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом тощо. Іноді жест буває навіть красномовнішим за слова, а міміка в найкоротшу мить доводить те, на що знадобилися б монолози. Справді, А. Макаренко неодноразово наголошував на необхідності для вчителя володіти прийомами організації власної поведінки і впливу на учня. Він увів для позначення цього явища поняття «педагогічна техніка», що має нагадувати вчителю про необхідність дбати не лише про сутність професійної діяльності, а й про форму вияву власних намірів, духовного потенціалу, адже «вихованець сприймає вашу душу та ваші думки не тому, що знає, що у вас на душі, а тому, що бачить вас, слухає вас» [4]. Ми погоджуємося з думкою, що хороший вчитель – це яскрава особистість, яка має власну ефективну техніку впливу, взаємодії, спілкування, саморегуляції.

Педагогічна техніка як комплекс професійних умінь сприяє гармонійному поєднанню внутрішнього змісту діяльності вчителя та зовнішнього його вираження. Тоді майстерність учителя виявиться в синтезі духовної культури і педагогічно доцільної зовнішньої виразності.

Учителям, які ставлять метою розвинути в дітей творчі здібності та критичне мислення ми радимо використовувати прийоми педагогіки успіху, основою яких є *позитивний зворотній зв'язок і віра учнів в успіх*. Головним принципом цього є позбавити учня почуття страху, зробити його розкутим, вільним, підтримати впевненість у власних силах. Це можливо завдяки використанню вчителями у діяльності стратегії «Посміхайтесь учням». «Учитель без посмішки – чужа людина серед учнів», – писав Ш. Амонашвілі [3].

Потрібно звернути увагу на те, що посмішка ефективно впливає на аспекти нашого життя, робить

його кращим і є унікальним методом саморегуляції, відновлення та гармонійного поділу енергетичних ресурсів в організмі людини. *Посмішка* є профілактикою майже від усіх хвороб і унікальною технологією омолодження та оздоровлення організму, оскільки вона виробляє енергію «високої якості» – енергію любові, спокою та врівноваженості, перетворює енергію стресу на енергію життєвої сили, ліквідує негативні емоції. Однак всупереч вищевикладеному цей людський природний дарунок учителі рідко використовують в освітньому процесі. У педагогічних працях не зустрічається слово «посмішка». Ми не підтримуємо тих, хто вважає, що посмішка не має жодної педагогічної цінності, що її не назвати ні методом, ні принципом, ні закономірністю освіти і виховання. Дивно, чому слову, яке позначає такий психічний стан, не знайшлося місця в педагогічних і психологічних джерелах. Посмішка впливає на наше життя, тому ми прагнемо, щоб кожен заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО) визнавав посмішку і насичував нею свій простір. Досвід професійної діяльності з учнями доводить, що без учительської посмішки повільно згасає в їх житті світло радості пізнання, тоне любов і прагнення до розвитку власних здібностей. Позбавлений посмішки учитель може лише нашкодити вихованцям. Тому, обравши професію вчителя, намагайтеся використовувати посмішку, яка потрібна як учням, так і вчителям. Медики вважають, що здоров'я учнів стане міцніше від посмішок вчителів. В таких умовах дітям більше подобається навчатися. Важливою під час занять є посмішка самої дитини. Якщо дитина навчається з усмішкою, то вона досягає високого рівня розвитку здібностей, творчого потенціалу.

Після спілкування з учнями ми дійшли висновку про те, що діти не люблять учителів, які не вміють і не прагнуть їм щиро посміхатися. Для кожної дитини посмішка є підтримкою, розумінням, заспокоєнням, схваленням, допомогою, єднанням і згодою. Посмішка є знаком, через який виражають різні спектри відносин передають міць того спектра, якого на цей момент особа потребує найбільше.

Сучасне суспільство досягає ступеня розвитку, за якого починає усвідомлювати цінність не лише матеріального достатку, а й психічної рівноваги, душевного комфорту. Посмішка – це важливий засіб спілкування, що позитивно впливає на емоційний стан людини, самопочуття та рівень працездатності.

Звісно, мудрість полягає не в тому, щоб посмішка не сходила з обличчя вчителя, а в тому, щоб серцем відчувати, кому, коли і якою посмішкою посміхнутися, щоб її цілющу енергію дитина прийняла і змогла насолоджуватися освітньою діяльністю, творчістю, яка приносить радість відкриття.

Можна з упевненістю сказати, що педагогічна посмішка як духовний стан вчителя має стати важливим надбанням в його професійній діяльності. Учні чекають її, вони живуть нею, вона творить дива з вами і з ними. Підтвердженням цього є той факт, що ми вступаємо в епоху Нової української школи. Її основна місія полягає

в тому, щоб допомогти розкрити і розвинути здібності, таланти та можливості кожної дитини на засадах педагогіки партнерства між учнем, учителем і батьками. Вчитель має стаги для дитини успішним фахівцем та лідером, який готовий повести за собою.

Аналіз досвіду професійної діяльності в ЗЗСО засвідчує, що використання посмішки як унікальної педагогічної техніки справді спроможна позитивно впливати на розвиток творчих здібностей учнів, на їх фізіологічну систему та сприяти гармонійному вихованню підростаючого покоління. Тому створення сприятливої атмосфери, доброзичливість з боку вчителя, його відмова від оцінювань та критики будуть сприяти вільному розвитку її здібностей.

Проаналізувавши літературні джерела з цієї проблеми ми дійшли висновку про те, що вчитель має здійснювати не лише педагогічний, а й оздоровлювальний (психотерапевтичний) вплив на інших. На нашу думку, нині не достатньо бути вчителем, потрібно бути також лікарем, другом і наставником. Навчання має бути хвилинами радості, творчого піднесення, життєвої мудрості. Неможливо бути гуманним, не знаючи душі людини. Справжня гуманність означає *справедливість*. Справедливість – це чуйність учителя до індивідуального духовного світу кожної дитини. Справедливим учитель може бути лише тоді, коли в нього є достатньо духовних сил, щоб подарувати посмішку кожному учню, запалюючи в ньому світло радості пізнання, розвитку, творчого натхнення.

Використані літературні джерела

1. Денисюк Л. В. Як зробити дитину успішною: система роботи навчального. Закладу з обдарованими дітьми / Л. В. Денисюк // Школа. – 2013. – № 11. – С. 41–55.
2. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – С. 130–147.
3. Калошин В. Ф. Позитивне мислення: щастя, здоров'я, успіх / В. Ф. Калошин. – Харків : Основа, 2008. – Вип. 4 (64). – 254 с.
4. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – Київ : Радянська школа, 1990. – 367 с.

5. Костенко Л. В. Створення ситуації успіху – запорука розвитку творчого потенціалу учнів / Л. В. Костенко // Математика в школах України, 2013. – № 33. – С. 2–4.

6. Панаскевич Г. Розвиток творчих здібностей учнів – передумова успішного навчання / Г. Панаскевич // Психолог. – 2011. – № 1. – С. 7–10.

7. Татенко Н. О. Психотерапевтичні стратегії у роботі з життєвим успіхом / Н. О. Татенко // Життєві домагання особистості : монографія / Ін-т соц. таполіт. психології АПН України ; Т. М. Титаренко [та ін.]. – Київ : Пед. думка, 2007. – С. 382–394.

8. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / упоряд. Л. Шелестова. – Київ : Ред. загальнопед. газ., 2003. – 112 с.

Bibliography

1. Denysiuk L. V. Yak zrobyty dytynu uspishnoiu: systema roboty navchalnoho. Zakladu z obdarovanyymi ditmy / L. V. Denysiuk // Shkola. – 2013. – No 11. – S. 41–55.
2. Innovatsiini pedahohichni tekhnologii: navch. posib. / I. M. Dychkivska. – Kyiv : Akademvydav, 2004. – S. 130–147.
3. Kaloshyn V. F. Pozytyvne myslennia: shchastia, zdorov'ya, uspikh / V. F. Kaloshyn. – Kharkiv : Osнова, 2008. – Vyp. 4 (64). – 254 s.
4. Makarenko A. S. Metodyka vykhovnoi roboty / A. S. Makarenko. – Kyiv : Radianska shkola, 1990. – 367 s.
5. Kostenko L. V. Stvorennia sytuatsii uspikhu – zaporuka rozvytku tvorchoho potentsialu uchniv / L. V. Kostenko // Matematyka v shkolakh Ukrainy, 2013. – No 33. – S. 2–4.
6. Panaskevych H. Rozvytok tvorchykh zdibnostei uchniv – przedumova uspishnoho navchannia / H. Panaskevych // Psykholoh. – 2011. – No 1. – S. 7–10.
7. Tatenko N. O. Psykhoterapevtychni stratehii u roboti z zhyttievym uspikhom / N. O. Tatenko // Zhyttievi domahannia osobystosti : monohrafiia / In-t sots. tapolit. psykholohii APN Ukrainy ; T. M. Tytarenko [ta in.]. – Kyiv : Ped. dumka, 2007. – S. 382–394.
8. Yak dopomohty dytyni staty tvorchoiu osobystistiu / uporiad. L. Shelestova. – Kyiv : Red. zahalnoped. haz., 2003. – 112 s.